והלכתא דתוך כדי דבור כדבור דמי. פי׳ ר״ת דלכך אמר כדבור דמי כדי שאילת תלמיד לרב היינו שלוש עליך רבי לפי שכשאדם עושה שאורה עם חבירו וירצה רבו או גדול הימנו בחכמה לא יתן לו שלוש שאם יתן לו שלוש לא יוכל לחזור בו ממקומו לכך תקנו חכמים שכשיעור זה יכול לחזור[א] וקשה לר״י בפ׳ בתרא דנדרים (דף פז.) תניא מי שיש לו חולה בתוך ביתו ונתעלף כמדומה לו שמת וקרע ואח״כ מת לא יצא ידי קריעה ואמר ר״ש בן פזי אמר ר״ש בן לוי לא שנו אלא אמר כדי דבור אבל תוך כדי דבור אינו חוזר וקורע והתם לא שייך האי טעמא וי״ל דלא פליג רבנן[ב]: **חוץ מעבודת כוכבים וקדושין.** פי׳ רש״ס שאם התפיס או הקנה דבר לעבודת כוכבים ובתוך כדי דבור חזר בו אפ״ה נאסר ואין נראה לר״י דהתפסה לא שייכא בעבודת כוכבים דאמרי׳ בפ׳ כל הנלמים (ע״ז דף מד:) האומר בית זה לעבודת כוכבים לא אמר כלום שאין הקדש לעבודת כוכבים[ב] ואמרינן נמי בפ׳ כל האסורין (תמורה כח: ושם) דאין מוקצה לעבודת כוכבים אלא שבע שנים[ג] שנא׳ (שופטים ו) ואת הפר השני שבע שנים ועד שיאמרנו (ג) לעבודת כוכבים ואילונה כרשיני עבודת כוכבים והתם לא שייך תוך כדי דבור ויש לדחות דאם יאמרנו לכהנים[ד] של עבודת כוכבים ע״מ לפטמו שבע שנים הוי מוקצה ואפילו חזר בו תוך כדי דבור לא מהני ור״י פי׳ עבודת כוכבים שא״ל אלי אתה וחזר תוך כדי דבור דלא מהני מידי ויכול להיות שהוא גזירת הכתוב ובפ׳ בתרא דנדרים (דף פז.) קאמר והלכתא תוך כדי דבור כדבור דמי ומקדש ומגרש פירוש מגדף שאם גידף וחזר בו תוך כדי דבור לא מהני מידי וגמרא קילר כאן משום דמגדף הוי בכלל עבודת כוכבים[ד] ומגרש בכלל מקדש כי טעם אחד להם[ה]:

הלכה

יירשו אחרים. פלוני ופלוני ולא בני בניי גלי אדעתיה דניחא ליה בגמלוס טפי כי היכי דליסתיור מהנהו נכסי להנהו אחרים ודוקא קאמר שקל: **והא הכא.** דקאמר לשון מתנה לבניו כדקתני תנו שקל לבני ולשון ירושה לאחרים כדקתני יירשו ואחרים דקתני הנהו אחרים דמשום הכי קאמר בסיפא אין נותנין להם אלא שקל כדי לשייר מן הנכסים להנהו אחרים ואע״ג דכשתי שדות ושני בני אדם דמי לבניו נתן שקל בכל שבת כל ימי חייהם והמותר מוריש לאחרים תחתיהן והיינו כעין ב׳ שדות וב׳ בני אדם שאין זוכין זה בחיי זה כלל הלכך שתי שדות שיהא ניכח ואפ״ה קנו אחרים דמהני לשון מתנה דהאי (א) ולשון ירושה דהילך כרב ששת: **הוא מוסיב לה והוא מפרק לה.** דלא תקשי לחבריה בראוי ליורשו דהאי דקנו אחרים בלשון ירושה לאו משום דמהני ליה לשון מתנה דאידך אלא משום דהני אחרים הוו ראוים ליורשו כגון בניו והיכי דמי כגון דלשנים מבניו לזה נתת שקל בשבת ואם מתו יירש אחד משאר בניו כל המותר ואע״ג דאיכא עוד בנים אחרים ואיכא נמי בנים להני שמתו וכרבי יוחנן בן ברוקה דאמר לקמן [קג.] דאם אמר על בן בין הבנים יירש כל נכסיי דבריו קיימין והלכך אין נותנין להם אלא שקל דניחא ליה דישתייר קצת לזה שהוא אוהב ומתכוין להורישו הכל. ולמאי דאמרי׳ לקמן [שם] דפליגי רבנן עליה דר׳ ישמעאל בנו של ר׳ יוחנן בן ברוקה ומוקמינן לפלוגתא דרבי יוחנן בן ברוקה באחר במקום בת ובת במקום בן דלר׳ יוחנן בן ברוקה יכול להורים כל נכסיו לההוא דראוי ליורשו אחר מיתת בנו וה״נ בראוי ליורשו כגון אחר במקום בן מיירי וה״ק דאם מתו בניי יירשו אחיי הראוים ליורשי[ו] תחתיהן: ה״ג **נכסיי לך ואחריך יירש פלוני ואחרי אחריך יירש פלוני מה ראשון קנה שני מה שני קנה שלישי ואם מה שני בחיי ראשון יחזרו נכסים ליורשי ראשון.** והכי פירושו נכסיי לך היינו לשון מתנה כלומר נכסיי נתונים לך ואחריך יירש פלוני הרי זה במתנה וזה בירושה וכשתי שדות דמי שאין לשני בחיי ראשון כלום הרי מתנות מוחלקין ומקבלי מתנות מוחלקין ואפ״ה קתני קנה שני אלמא לשון מתנה דראשון מהני לשני: **יחזרו נכסים ליורשי ראשון.** דהא מכח השני נתן לשלישי אחריו וכיון דשני לא זכה שלישי מנא ליה: **וכ״ה ר״ג.** האי שני בראוי ליורשו כגון בן בין הבנים ואגב רייסטיה אשמועינן כר׳ יוחנן בן ברוקה דשני קני בלשון ירושה הואיל וראוי ליורשו במקצת: **אי הכי.** דהאי שני ראוי ליורשו ולהכי מהני ביה לשון ירושה כרבי יוחנן בן ברוקה אמאי כשמת שני קנה שלישי מכאן: **הא שלא רב אחא כו׳.** דירושה אין לה הפסק וכיון דהאי שני בתורת ירושה באו לידו אין כח ביד המת לעקור נחלה מיורשי יורשיו לתתה להאי שלישי אלא יחזרו נכסים ליורשי שני דכיון דעשאו להאי שני יורש כי אמר נמי בתריה דהא יורש אי נותן לשלישי ה״ל מתנה על מה שכתוב בתורה דכתיב ובן אין לו עיין עליו [לעיל קטו.] דאשמועינן קרא דכל הקודם בנחלה יונאי יריכו קודמין וכ״ש היכא דהוא עצמו יורש את הנחלה שאין כח בידינו להעבירה מבניו: **לדברי ר׳ יוחנן בן ברוקה.** דס״ל דאב יכול להורים בלשון ירושה לאחד מבניו כל נכסיו: **אם אמר לאחד מהם נכסי לך.** כדמפרש לקמיה וראשון ראוי ליורשו ולא פירש לא לשון ירושה ולא לשון מתנה אין לשני במקום ראשון כלום שאין כאן לשון מתנה להאי ראשון אלא מסתמא לשון ירושה איכוין הנותן במאי דאמר נכסיי לך הואיל וחזי לירש כל הנכסים מן התורה אם ירצה אביו וכיון דירושה הויא להאי ראשון אינו יכול להפסיקה דאין ירושה נחלאין ולקמן בפרקין [קנג.:] פרכינן הא אפסקה כו׳ ודוקא לר׳ יוחנן בן ברוקה אבל לרבנן כיון דאינו יכול להרבות ירושה לזה יותר מזה בלשון ירושה כלל ודאי דאמר נכסי לך לראשון לשון מתנה הוא ויכול להפסיקה ויקנה שלישי: **תיובתא דכולהו.** בר מרבין אליבא דר׳ יוחנן ורב ששת: **תיובתיה דר״נ.** דאמר לשון מתנה לזה לא מהני לשון ירושה: **האמר רבא.** בפרק החולץ [יבמות לו.] הלכתא כו׳ וזו אחת מהן ואם איתא דהויא בריתא תיובתיה לא פסקינן הלכתא הכי: **לא קשיא.** הא דקתני מתנה לזה וירושה לזה דקנו אחרים דקאמר נכסיי לך דבור הראשון דקאמר נכסיי לך הלכך מהני מתנה דראשון גם לשני והאי דקאמר ר״ל לא קנה בשתי שדות ושני בני אדם האי לשון ירושה היינו לאחר כדי דבור ולהכי לא מהני ליה לשון מתנה דהאי אלשון ירושה דאידך וה״ק ר״ל לעולם לא קנה בלאחר כדי דבור עד שיאמר פלוני ופלוני כו׳ והלכך כיון דקאמר לשון מתנה אתרוייהו אפילו לאחר כדי דבור שפיר דמי. ומיהו רב דימי ור״א איתותבו לגמרי דאמרי לא קנה אלא בשדה אחת או אדם אחד אבל שתי שדות ושני בני אדם לא קנה בשתי שדות ושני בני אדם תוך כדי דבור ליטמעינן דקנה וכ״ש שדה אחת ואדם אחד לרב דימי אמרי לא קנה דאם איתא דקנה בשתי שדות ושני בני אדם תוך כדי דבור ולהכי לא מהני ליה לשון מתנה דהאי אלשון ירושה דאידך וה״ק ר״ל לעולם לא קנה בשתי שדות ואדם אחד או שני בני אדם בשדה אחת לר״א אפילו לאחר כדי דבור אלא מדלא ידעו למלוא דליהני לשון מתנה לשון ירושה אלא באדם אחד ובשדה אחת מכלל דבשתי שדות ובשני בני אדם לעולם לא קנה בין תוך כדי דבור בין לאחר כדי דבור: **תוך כדי דבור.** היינו כדי שאילת תלמיד לרב כדאמר בפ״ק דמס׳ מכות (דף ו.) א״ל רב אחא מדפתי לרבינא מכדי תוך כדי דבור היכי דמי כדי שאילת תלמיד לרב כו׳ ושאילת תלמיד לרב שלוש עליך רבי כדאמרי׳ בפרק מרובה (ב״ק דף עג:) כי ליתי ליה לר׳ יוסי כדי שאילת תלמיד לרב שלוש עליך רבי כו׳: **והלכתא כל תוך כדי דבור כדבור דמי.** כל שני דברים שאדם מוציא מפיו זה אחר זה בתוך כדי דבור שייס דבור הראשון התחיל דבור האחרון לא חשבינן ליה נמלך אלא הרי הוא כאילו אמר שני דברים ביחד. ואם שניהם יכולים לתפוס כגון ט) הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים תמכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים דהא לשניהן איתכוין אלא שאין יכול להוציא שני דברים כאחד. ואם האחד יש בו כח לתפוס והאחד אינו כלום יתפוס האחד והאחד כמאן דליתיה כגון ירושה ומתנה לאחד לשון ירושה בטל ולשון מתנה קונה. ואם שניהם סותרין זה את זה כי היכי דאמר בפ׳ בית כור (לעיל דף קד:) כגון מדה בחבל הן חסר הן יתר וכגון י) איסתרא מאה מעי וכגון [קה.] מעשה דשכירות מרחץ בי״ב זהובים לשנה בדינר זהב לחדש יש מהן שאומר תפוס לשון ראשון ויש שאומר שתפוס לשון אחרון ויש שמספקא ליה ואומר יחלוקו ויש שהולך אחר המוחזק ושם [קה.] פירשתי דייניהן. והיכא דהדר ביה בהדיא תוך כדי דבור דאמר מוחזרני בי הכל מודים דהויא חזרה: **גבר מעבודת כוכבים.** שאם התפיס או הקנה דבר לעבודת כוכבים ובתוך כדי דבור חזר בו אפ״ה נאסרה משום חומרא דעבודת כוכבים דאמרי׳ נמי בעבודת כוכבים שקץ תשקצנו [דברים ז] דלא״ג דאתי מדינא להיתירא אסור: לפלוני כיון בתוך כדי דבור כללו עם נתינה דראשון (דמי בניו) דשייכי הני תרי בנתינה דראשון להכי קנו כולן אבל אם אמר אחר כדי דבור ושהא ואמר אחריך לפלוני לא קנו דהויא חדא מודעא לחברותה: לבד מעבודת כוכבים

עין משפט נר מצוה

פז א מיי׳ פי״ט מהל׳ זכייה ומתנה הלכה ז ועיין בהשגות ובמ״מ סמג עשין פב טוש״ע חו״מ סי׳ רמה סעיף ג:

פח ב מיי׳ שם הלכה ו ועי׳ בהשגות ובמ״מ טוש״ע שם סעיף ח:

פט ג מיי׳ פ״ו מהלכות נחלות הלכה ו סמג עשין לו טוש״ע חו״מ סי׳ רפח סעיף ז:

צ ד מיי׳ שם ופ״ב מהלכות שכנים הל׳ ח ופ״ב מהל׳ עדות הל׳ ג ועי׳ בהשגות ובכ״מ ופ״ח מהל׳ אבל הלכה ח ופ״ב מהל׳ תמורה הל׳ ד סמג עשין לו וקז ולאוין רמא טוש״ע שם וסי׳ כט סעיף ח וטוש״ע יו״ד סי׳ רלד סעיף לא לב לג וסי׳ שמ סעיף כד כה:

צא ה מיי׳ פ״ג מהל׳ עבודת כוכבים הל״ד:

רבינו גרשום

יירשו אחרים נכסי תחתיהן ולא בניהן משמע השתא דבעין רעה נותן להם. אין נותנין להם אלא שקל משום עין רעה ואחרים יירשו תחתיהן: והא הכא דכשתי שדות ושני בני אדם דמי. דלבניו אמר תנו להם שקל ולאידך אמר יירשו תחתיהן מה ששייר להן הויא לה לזה במתנה ולזה בירושה דומיא דשתי שדות ושני בני אדם וקתני דקנו בניו ואחרים וקשיא לר׳ יוחנן ור׳ אלעזר דסברי דשני בני אדם ושתי שדות לא קנו: בראוי ליורשו. שאותו שאמר יירשו אחרים תחתיהן אותם אחרים או אחיו או בתו היו דראוין הן ליורשו במקום שאין בנים אבל היכא דאין ראוי ליורשו לא קנה ור׳ יוחנן בן ברוקה הוא. דאמר במתני׳ אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין: ת״ש. שכיב מרע שאמר לאחד נכסי נתונות לך ואחריך יירש פלוני ואחריך כו׳ אין לראשון אלא פירות של קרקע ולאחרים יהי׳ הגוף לו והפירות. מת ראשון קנה שני כדאמר המצוה ומת שני בחיי ראשון דלא באו נכסים ברשות שני וכשימות הראשון אין נותנין הנכסים לשלישי דשלישי היה לו לירש השני אם באו ליד שני והואיל ולא באו ליד שני אין נותנין לשלישי כלום אלא יחזרו נכסים ליורשי ראשון כדקימי׳: והא הכא כשתי שדות ושני בני אדם בנים אבל היכא דאין ראוי ליורשו לא קנה ור׳ יוחנן בן ברוקה הוא. דאמר במתני׳ אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין: ת״ש. שכיב מרע שאמר לאחד נכסי נתונות לך ואחריך יירש פלוני ואחריך כו׳ אין לראשון אלא פירות של קרקע ולאחרים יהי׳ הגוף לו והפירות. מת ראשון קנה שני דכאמר המצוה ומת שני בחיי ראשון דלא באו נכסים ברשות שני וכשימות הראשון אין נותנין הנכסים לשלישי דשלישי היה לו לירש השני אם באו ליד שני אין נותנין לשלישי כלום אלא יחזרו נכסים ליורשי ראשון כדקימי׳: והא הכא כשתי שדות ושני בני אדם דמי. דלבניו אמר תנו להם שקל ולאידך אמר יירשו תחתיהן מה ששייר להן הויא לה לזה במתנה ולזה בירושה דומיא דשתי שדות ושני בני אדם וקתני דקנו בניו ואחרים וקשיא לר׳ יוחנן ור׳ אלעזר דסברי דשני בני אדם ושתי שדות לא קנו: בראוי ליורשו. שאותו שאמר יירשו אחרים תחתיהן אותם אחרים או אחיו או בתו היו דראוין הן ליורשו במקום שאין בנים אבל היכא דאין ראוי ליורשו לא קנה ור׳ יוחנן בן ברוקה הוא. דאמר במתני׳ אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין: ת״ש. שכיב מרע שאמר לאחד נכסי נתונות לך ואחריך יירש פלוני ואחריך כו׳ אין לראשון אלא פירות של קרקע ולאחרים יהי׳ הגוף לו והפירות. מת ראשון קנה שני כד